

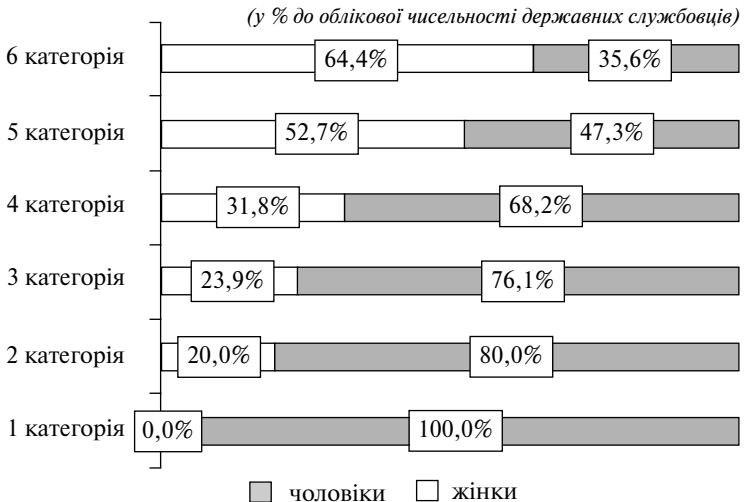
Марта ЧУМАЛО,
заступник голови Західно-
українського центру «Жіночі
перспективи»

ЖІНКА В ПОЛІТИЦІ. ПОГЛЯД ЗІ ЛЬВОВА

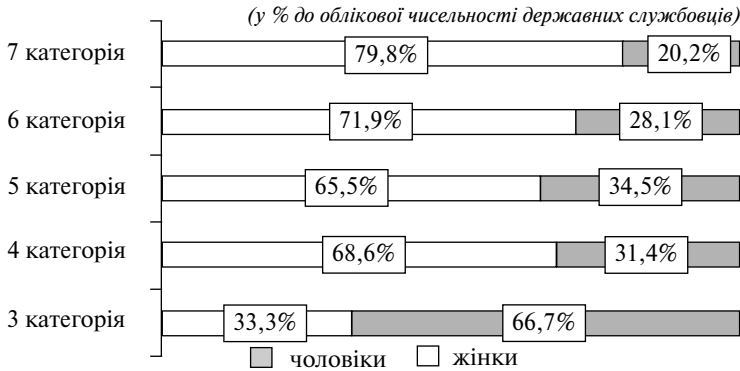
Гадаю, що нікого не здивую львівською статистикою: серед 81 депутата Львівської обласної ради є лише 6 жінок (що становить 7%), а серед 90 депутатів Львівської міської ради – 11 жінок (відповідно, 12%). Жодної жінки від Львівщини у Верховній Раді України попереднього скликання не було.

Офіційна статистика щодо участі жінок у виконавчій владі також сумна. Наводимо дані Львівського управління статистики:

Розподіл державних службовців – керівників у Львівській області за статтю та категоріями посад на 1 січня 2004 року

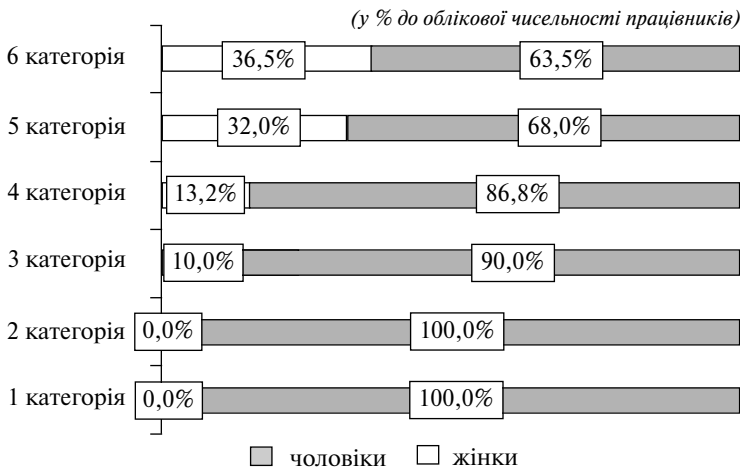
Розподіл державних службовців – спеціалістів
у Львівській області за статтю та категоріями посад
на 1 січня 2004 року

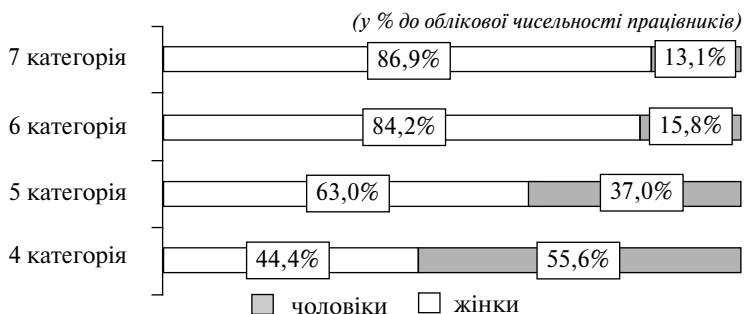
З наближенням до першої престиж категорії зростає – а от кількість жінок, навпаки, зменшується. Серед службовців першої категорії жінок взагалі 0% жінок.

Ще сумніше виглядає розподіл керівників органів місцевого самоврядування:

Розподіл керівників органів місцевого самоврядування
у Львівській області за статтю та категоріями посад
на 1 січня 2004 року

**Розподіл спеціалістів органів місцевого самоврядування
у Львівській області за статтю та категоріями посад
на 1 січня 2004 року**

Тут 0% жінок маємо вже для першої та другої категорій. А от низькокваліфіковану рутинну роботу щодо забезпечення щоденної діяльності органу місцевого самоврядування виконують переважно жінки.

Не думаю, що Львівщина щодо цього дуже вирізняється серед інших регіонів України.

Дозволю собі висловити декілька власних міркувань до питання «Жінка і політика». Насамперед наголошу, що мої зауваги стосуватимуться переважно діяльності жіночих громадських організацій.

Мабуть, нікого не здивую висловлюванням, що політика – це дуже великий бізнес. Так само, як не допущені жінки в Україні до великого традиційного бізнесу, не вельми їх чекають і в політиці. На жаль, в Україні у політику йдуть переважно заробляти гроші. Більше того, – заробляти великі гроші у «теплих» умовах. Тобто, саме через участь у політиці бізнес найшвидше і найпростіше може пролобіювати свої інтереси. Взагалі, цікаво було б коли-небудь проаналізувати зростання приватної власності депутатів та їхніх сімей за час перебування, наприклад, у Верховній Раді. Сумніваюся, що хтось із них збіднів.

Відомо, що пропорційна система є прогресивнішою за мажоритарну. Таким чином, після зміни у виборчому законодавстві України на користь першої системи

жінка, яка хоче стати депутатом ради будь-якого рівня, може досягти цього лише через списки політичних партій.

З цього приводу дозволю навести власний приклад. Я не є членом жодної партії. Даруйте за подібну аналогію, але для мене стосунки «я і партії» чимось подібні до стосунків «я (жінка) і чоловіки». Вибираючи чоловіка собі у партнери, переконалася, що майже всім з них чогось бракує... У одного погане минуле, у іншого — зв'язки, третій має погані звички і т. ін. Що ж, за такої ситуації, має зіграти у виборі вирішальну роль? Насамперед, я маю зацікавитися.

З 5 по 15 вересня Західноукраїнський центр «Жіноча перспектива» — організація, яку я маю честь представляти, — 6 жінок із Львівської області відвідали Польщу. Деякі з цих жінок вже займаються політикою (тобто є членами або працюють у партіях), а інші є активними громадськими діячками і не відкидають для себе у майбутньому політичної діяльності. Я була керівником української групи. Подібна група приїхала також із Литви, і всі ми мали нагоду спостерігати за передвиборчими змаганнями у Польщі (вибори до парламенту було призначено на 25 вересня, а Президента — на 9 жовтня). Таким чином, ми відвідували партійні штаби, зустрічалися з жінками-кандидатками від різних партій, обговорювали актуальні проблеми залучення жінок до політики, дискутували, навчалися.

І ось що я зауважила: усі українські учасниці, які представляли політичні партії, поводити себе так, як це типово для закоханих. Вони щиро захоплювалися своїми лідерами, малювали політичне майбутнє України в рожевих оптимістичних тонах і навіть коли в Україні Уряд було відправлено у відставку (а ми саме в цей час перебували у Польщі), наші учасниці щиро всіх переконували, що це якесь непорозуміння, що «все утрясється» і «все буде добре». Саме тоді я й подумала: «Які ж вони закохані у свої партії...». І саме тоді у мене народилася ця (визнаю, досить дискутивна) аналогія: жінки, вибираючи партії, ведуть себе майже так само,

як і при виборі чоловіка. А ви погодитесь, що значно легше вибрати партнера, якщо і з його боку є якісь знаки уваги, сигнали зацікавлення і т. п. А що ми маємо на практиці? Що роблять партії для залучення жінок у свої лави? З моєї точки зору, – нічого. Тобто партіям, насправді, абсолютно байдуже щодо того, скільки серед їхніх членів жінок, хто ці жінки і що слід робити, щоб їх кількість зростала.

Дозволю собі спрогнозувати, що після зміни виборчого законодавства жінок у радах всіх рівнів стане менше. У місцевій газеті «Поступ» у вересні 2005 року читаю: щоб потрапити у партійний список на прохідне (наприклад, п'ятдесяте місце) однієї з «правлячих» нині партій, необхідно внести 5 мільйонів доларів. Скажіть, будь ласка, скільки жінок може собі дозволити таку дорогу політику? І яким прибутковим має бути цей «бізнес», щоб покрити за 4 роки такий суттєвий стартовий капітал? Думаю, що і регіональні списки наповнюватимуться переважно бізнесменами, які зможуть оплатити місцеві партійні витрати.

Отже, знову одвічне запитання: що робити? Всередині нашої організації ми знайшли такі відповіді:

По-перше, працювати з жінками.

По-друге, працювати з партіями.

По-третє, лобіювати зміни у законодавстві.

По-четверте, працювати з чинною владою та ЗМІ.

Трохи деталізую.

Робота з жінками. Якщо ми хочемо, щоб кількість жінок у політиці збільшувалася, маємо надати можливість жінці:

1. Розібратися з політичною системою в Україні, зі змінами у законодавстві, зробити доступною інформацію про основні політичні партії в Україні, зокрема про порядок вступу до тієї чи іншої партії, умови членства і т. ін.

2. Пам'ятаючи, що хорошою підготовкою до політичної діяльності є взаємодія особи з громадськими організаціями, необхідно сприяти залученню жінок до громадської роботи шляхом популяризації: діяльності НДО, особливо жіночих, волонтерської діяльності,

через спрощення доступу до інформації про реально діючі громадські організації того чи іншого регіону, через підсилення самих НДО і т. ін.

3. Спростити процес самоідентифікації жінки у її бажанні (чи небажанні) йти у політику. Яким чином? Наприклад, зробити прозорою процедуру самовизначення того, що жінка мала б вміти, знати, могли для успішної самореалізації в політиці, а також, де та на яких умовах можна отримати ці знання та вміння. Я маю на увазі вміння, наприклад, саму себе успішно презентувати, вести дискусію, полемізувати, працювати з великими аудиторіями, базові іміджеві знання тощо.

4. Також ми, як представниці громадських жіночих організацій, маємо популяризувати ідею партійної приналежності серед жінок. Тобто, ми повинні, з моєї точки зору, показувати реальні і позитивні результати участі жінок у владі, адже штамп «брудна політика» досить популярний саме серед жінок.

Робота з партіями.

1. Необхідно підвищувати рівень уже існуючих членкинь уже існуючих партій. Як? Залучаючи їх до різного роду заходів, акцій, проєктів, навчань, тренінгів, що проводяться громадськими організаціями, особливо жіночими, надаючи їм інформаційну аналітичну підтримку для впливу на партії саме через них.

2. Проводити круглі столи та зустрічі з головами та лідерами партій з метою переконування їх у доцільності внести у статuti партій пункти про необхідність залучення жінок у партію та квоти у виборчих списках для однієї зі статей.

3. Донести до партій важливість публікацій своїх списків і обґрунтувань причин того, чому та чи інша особа посіла те або інше місце у списку.

Робота з лобіювання законодавства.

1. Дуже добре, що ми вже маємо закон «Про забезпечення рівних прав жінок і чоловіків та рівних можливостей їх реалізації». Там передбачена реальна можливість застосування тимчасових заходів. Сподіваюся, що з початком роботи нової Верховної Ради значно

реальніше буде домогтися внесення положення про квоти. Для цього, по-перше, необхідно привчити наших законотворців до думки, що квотування — це чи не єдина можливість, за нинішніх умов, збільшити кількість жінок у парламенті; по-друге, розгорнути загальну дискусію щодо варіантів квотування, а саме: певна кількість жінок рівномірно розміщена по всьому списку, пропорційно до кількості жінок-членів партії, 2) або фіксований відсоток від усього списку, 3) чи ж якісь інші варіанти.

2. Закінчується також термін реалізації багатостраждального Національного плану дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності у суспільстві на 2001—2005 роки. Наразі наша організація (Західноукраїнський центр «Жіноча перспектива») проводить аналіз реальних його результатів на Львівщині, водночас ми хочемо зініціювати суспільне обговорення виконання цього плану на Львівщині. Гадаю, що корисно буде також зорганізувати активне публічне обговорення наступного Національного плану дій (подібно, наприклад, до публічного обговорення Комплексної програми з протидії торгівлі людьми на 2006—2010). Важливо, зокрема, звернути увагу на внесення у зазначений документ низки заходів із сприяння залученню жінок до політики.

3. Певним кроком до реального залучення жінок до політики було б, на мою думку, також скасування депутатської недоторканності. Не секрет, що часто ця «пільга» стає чи не єдиною причиною, що спонукає багатьох українських чоловіків правдами і неправдами рватися до парламенту. Переконала, що скасування депутатської недоторканності позитивно вплине на збільшення кількості жінок у списках партій на прохідних позиціях.

Робота з владою:

1. Хорошим сигналом став Указ Президента України від 26 липня 2005 року «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та

чоловіків». Жіночим організаціям необхідно ініціювати можливу співпрацю на виконання цього Указу (маю на увазі, наприклад, тренінги для державних службовців, спільну з владними структурами ідентифікацію шляхів до забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, обговорення певних локальних заходів, які мали позитивний результат, тощо).

2. Існуюча влада і сама нібито мала б розуміти, *що* жінки привносять у політику. Водночас важко переоцінити роль жіночих громадських організацій у додатковому «підказуванні» владним структурам цієї інформації. З іншого боку, найпоширенішим аргументом у дискусіях з держслужбовцями на тему малої кількості жінок у владі є: «Жінки не хочуть йти у владу». Варто було почути, як один місцевий лідер щиро переконував нас на круглому столі: «Ви собі навіть не уявляєте, яка то тяжка справа – бути у владі! Ми ж навпаки полегшуємо життя жінкам. Правильно роблять розумні жінки, що не хочуть йти у владу...»

Саме тому наша організація розпочала створення двох своєрідних довідників. Перший – для органів місцевого самоврядування. Там ми акумулюємо інформацію про жінок, які мають відповідну освіту, кваліфікацію, досвід роботи і найголовніше – бажання займати відповідальні посади в органах місцевого самоврядування. Це стане нашою відповіддю на твердження: «Жінки не хочуть йти у владу». Інший довідник – для засобів масової інформації. Тут ми розміщуємо контактну інформацію про впливових, знаних жінок Львівщини, які є експертами у найрізноманітніших галузях (економіка, право, екологія, філософія, точні науки і т. п.). Таким чином, ми полегшуємо роботу журналістам – якщо останні потребуватимуть експертних коментарів від спеціалістів певних галузей, їм не потрібно буде довго шукати, можна буде просто відкрити довідник та зателефонувати. У такий спосіб ми також змінюватимемо стереотипне зображення жінок засобами масової інформації. Сподіваємось, що у Львівських ЗМІ все частіше і частіше жінки виступатимуть у ролі експертів, а не «жертв».

3. Дуже важливо також проводити гендерні тренінги для журналістів з метою зміни стереотипного висвітлення жінок у пресі.

Хочу кілька слів сказати про речі, які, з досвіду роботи нашої організації, добре спрацьовують у полеміці з посадовими особами державних служб. По-перше, важливо володіти дуже конкретною ілюстративною місцевою статистикою, яка відображає реальний стан участі жінок у владі. І це нескладно — адже подібна інформація міститься у різноманітних вельми доступних довідниках, які щороку видаються, наприклад, обласним управлінням статистики. По-друге, важливо посилатися на чинне українське законодавство, яке зобов'язує сприяти зміні ситуації.

Наступне. Ми провели порівняльний аналіз українського та міжнародного (зокрема і європейського) законодавства. І, спираючись на його результати: 1) здатні наочно демонструвати, як набагато Україна відстає щодо гендерної рівності від прогресивних країн світу, 2) враховуючи євроінтеграційну орієнтацію нашої країни, «підказувати», яких саме показників потрібно досягнути, за якими критеріями оцінюється рівень гендерної рівності, які спеціальні державні органи з реалізації гендерної політики і у яких країнах функціонують.

І останнє. В Польщі я була вражена дуже малою кількістю політичної реклами на телебаченні. До виборів залишалось два тижні, а реклами було приблизно стільки, скільки у нас місяців за п'ять до виборів. Ми запитували у партійних штабах: «Чому так мало телевізійної реклами? — Дорого, — відповідали там. — Часто партії можуть скористатися тільки безкоштовним часом для реклами». Безкоштовні ж рекламні блоки організовано там так, що всі партії розміщують свої ролики в одному блоці, який з'являється в ефірі у конкретний попередньо анонсований час. Тобто, захотів виборець подивитись на всі партії, включив телевізор на півгодини — і легко їх усіх порівняв.

Хочу зауважити, що Польща нещодавно пережила процес переходу влади від лівих (Квасневський і Со-

ціал-демократична лівиця) до правих (партії «Право і справедливість» та «Платформа обивательська»). І під час цього процесу, що цікаво, не спостерігалось ніякого пресингу реклами, якихось великих політичних скандалів чи революцій.

У всіх штабах, на всіх зустрічах ми могли спостерігати певний рівень прозорості у фінансуванні кампаній. Я далека від ідеалізації польського виборчого процесу, але певний рівень прозорості дійсно існував. Ми могли вільно попросити роздруківку про фінансування кампанії тієї чи іншої кандидатки, тієї чи іншої партії. У Польщі відпрацьовані чіткі можливості, куди і скільки грошей можна витратити, також є обмеження щодо того, від кого ці гроші можна отримати. Я припускаю, що існують і в Польщі певні тіньові схеми, але щодо реклами — ми були просто вражені її, порівняно з нашими реаліями, «мінімалізмом».

Таким чином, можу зробити висновок: чим непрозоріші політичні процеси, тим важче суспільству, і громадським організаціям зокрема, впливати на них; що незрозуміліші мотиви рішень тих чи інших партій, то менше жінок бажає до них долучатися. (Але це вже тема інших семінарів — щодо прозорості та корупції у нашому суспільстві.)

Martha CHUMALO

West Ukrainian Centre
«Women's Perspectives», Lviv,
Ukraine

WOMAN IN A POLITICS: A LOOK FROM LVIV

Annotation

There are only 6 women (7%) among the 81 deputies of the Lviv regional Council, and only 11 women (12%) among the 90 deputies of the Lviv City Council. Not a single woman from Lviv is present in the Parliament of Ukraine.

Official statistics in relation to participation of women in executive power is also sad. According to the data of the Lviv

Department of statistics on January 1, 2004, 100% of civil servants -chiefs of the 1st category in Lviv region are men, and 80% of chiefs of the 2nd category are men; but among the civil servants-specialists of 7th category 79.8% are women, among 6th category – 71.9% are women.

The division of leaders at the local self-governments looks even worse. There we have 0% of women among the first and second categories. And the third category has only 10.0% women. Unskilled everyday routine work at local self-governments is executed mainly by women: there are 86.9% women among the 7th category of workers, 84.2% of woman among the 6th category.

I do not think that in this aspect Lviv differs very much from other regions of Ukraine.

I presume that after the coming elections in March, 2006, the number of women in Parliament and self-governments will be less than now. Why? In September, I read in the local newspaper «Postup» that to get a passable (50th) seat in a party list of one of the present ruling parties, it is necessary to bring in 5 million dollars. Tell me please, how many women will be able to afford such expensive politics? How profitable this business must be, to cover for 4 years such a substantial start-up capital. I think that regional lists as well will be filled mainly with businessmen who will be able to pay local parties expenses.

The eternal question is: what to do? Searching for an answer we in our organization have decided: to work with women, to work with political parties, to lobby for changes in the legislation, and to work with operating government and media.

A little into details.

I. If we want to increase women's participation in politics we have to simplify the following possibilities for women:

5. To understand the political system in Ukraine, changes in the legislation, and to open up information about main political parties in Ukraine, including, for example, information about the order of entry of this or that party, conditions of membership, etc.

6. Remembering, that a good preparatory basis for participating in politics is a person's cooperation with non-

governmental organizations, it is necessary to support involving women in public life and work (through the popularization of NGO work, especially women's NGO), through the popularization of volunteer work, through the simplification of access to information about really active NGOs in a particular region, through the strengthening of NGOs, etc.)

7. To simplify the process of woman's self-identification on either to go in a politics or not. How? For example, to make it possible for women to define what she should know and be able to do for successful self-realization in a politics, as well as where and under what conditions it is possible to get such knowledge and skills. I mean here knowledge, for example, of self presentation, conducting discussions, ability to work with large audiences, basic image making knowledge, etc.

8. Also we, as representatives of women's NGOs, should popularize the idea of political party affiliation among women. From my point of view, we have to show the real and positive consequences of women's participation indecision making, because the stamp «dirty politics» is popular enough, especially among women, to discourage participation.

II. Work with political parties.

4. It is necessary to promote the level of present women-members of already existing political parties. How? By engaging them in the different activities, actions, projects, studies, and trainings, which are conducted by NGOs and women's NGOs in particular, and by providing informational and analytical support for influence on parties.

5. To conduct round tables and meetings with heads and leaders of political parties with the purpose of persuading them to include in the party statute provisions articles addressing the necessity of women's involvement and quotas showing the number of female participants in electoral lists.

6. With our help parties should realize the expedience of women's participation in their work.

7. It is necessary to convince parties of the importance of the publication of their electoral lists and reasons why one or other person took this or that seat in a list.

8. During any contact with party activists (either during meetings with voters or during other actions) we (women's

activists) have to raise a questions about the ways of this concrete party and its seeing of promoting gender equality. Possibly, through the course of time such quantitative reminders will pass to the quality changes.

III. Work on lobbying the legislation.

4. It is very good, that now we already have the law «On ensuring _ equal rights and possibilities for women and men». There is a foreseen real possibility of the application of temporary positive measures. I think that at first, it is necessary to accustom our legislators to the idea, that in our present conditions quotas may be the only possible way to increase women's participation in parliament; secondly, to open __ a general discussion about the possible forms of quotas.

5. Realization of the National plan of actions on the improvement of the position of women and assistance to the introduction of gender equality in society during 2001–2005 __ will soon close. I think that it will be useful to organize active public discussion of the next National plan of actions (like, for example, public discussion of the Complex program on the elimination of human trafficking on 2006–2010). It is important in this document to pay particular attention to the support of women's participation in politics.

6. A step to the real involvement of women in politics would be, in my opinion, the abolition of deputy immunity. It is not a secret that this is often the only reason which induces a lot of the Ukrainian men to get to parliament in any possible way. I think that the abolition of deputy immunity would positively influence increasing of number of women in the electoral lists of parties on passable positions.

IV. Work with executive power:

4. The Decree of the President of Ukraine from July 26, 2005 became a good signal. Women's NGOs have to initiate the possible collaboration on implementation of this Decree (I mean, for example, trainings for civil servants, identification of ways of ensuring equal rights and possibilities for women and men jointly with governmental institutions, discussion of the local positive special measures, etc.).

5. From one side authorities have to understand what exactly women bring to power. It's hard to over-estimate the role of women's NGOs in delivering this information to them. From other side, the most widespread argument in discussions with authorities' representatives concerns the issue of a few women in power. We hear: «Women do not want to go into power». That is why it is important to support women who are willing to take positions in the governmental organs. Soon we plan to publish two reference books: one is a reference book on the «Professional women experts» and the other is a reference book, «Women's reserve», which addresses governmental structures. This will be our argument against the statement that «Women do not want to go into power». We hope that in Lviv women of media will be seen as experts more frequently.

6. We conducted a comparative analysis of Ukrainian and international (including EU) legislation. We show from one side, how far behind the progressive countries Ukraine is in the achievement of gender equality, and from the other side, we take into account the orientation of our country towards integration into Europe, and show which indexes need to be attained, what criteria is used for evaluation of the level of gender equality achievement, and what special state bodies are used to help implement gender policy work in other countries.